

Onstilbaar verlangen naar de zee

Ter gelegenheid van het vijfjarig bestaan van Museum Belvédère stelde Thom Mercur de uitgebreide tentoonstelling *Eb & Vloed* samen. Het is tevens het officiële afscheid van de oprichter en oud-directeur van het museum voor Friese kunst.

Door Illand Pietersma

Wat is een passender thema voor iemand die eens galeriehouder is geweest van het Trippemaal, ooit tijdelijk de kunstwereld verruilde voor een visrestaurant en tegenwoordig met kunstenaarsvrienden een huisje deelt aan de Normandische kust? *Eb & Vloed* is de titel die Thom Mercur gaf aan zijn afscheidstentoonstelling in Museum Belvédère bij Heerenveen. Zelf groeide hij niet op aan zee. Maar hij herinnert zich wel de indrukwekkende reis, als 7-jarig jongetje, met zijn vader, in de auto, naar de Afsluitdijk. Daar verbaasde hij zich over een weg die door het water liep. Sindsdien heeft dat grensgebied van kust en zee, van geven en nemen, van menselijk handelen tegenover de eigengereide watervlakte hem zichtbaar niet meer losgelaten.

Thom Mercur (1940) maakte er een zeer uitgebreide tentoonstelling van. In de bijna vijf jaar dat hij directeur was van Museum Belvédère richtte hij zich al niet enkel en alleen op Friese kunst. Hij zocht ook naar samenhang met geestverwanten uit Nederland en Vlaanderen. Evenzo haalde hij voor deze expositie werken uit Londen, België en Frankrijk. Het

Ansichtkaart.

lijkt alsof Mercur alle moderne kunst die maar iets van zee, kust of haven in zich had onder ogen moet hebben gehad. Daaruit selecteerde hij een bonte verzameling schilderijen, tekeningen, objecten, foto's en zelfs ansichtkaarten.

Opvallend is het aandeel Vlaamse kunstenaars: Jean Brusselmans, Constant Permeke, Léon Spilliaert, Roger Raveel – desnoods in reproductie. Wie door de dikke catalogus bladert, ziet dat Mercur's honger naar mariene kunst onstilbaar moet zijn. Daarin staan nog meer kunstwerken, vaak onbereikbaar voor dit 'kleine' doch bijzondere museum, zoals van James Ensor of Georges Seurat.

Het aanbod loopt zeer sterk uiteen – van pointillistische duingezichten van Jan Toorop en Théo van Rysselberghe tot de abstracte horizons van J.C.J. Vanderheyden en Dave Meijer. Van ritmische verfloeders in *Schelpenzee* van Tames Oud tot een verstild, blauw

vlak dat verloopt naar een witte kim, door Willem van Althuis. Van een stilleven met zure haring tot een havenzicht met een gecamoufleerd schip. Alle facetten van zee en kust komen aan bod: de naief geschilderde *Baadsters* van Ferdinand Erfmann, een begrafenis in Brouwershaven van Dirk Nijland, een vissersvrouw, de verblindende reflectie van de zon in de zee door Jonas Snijder.

De tentoonstelling bevat een aantal fraaie verrassingen, zoals een vroeg strandgezicht van de latere Stijl-kunstenaar Theo van Doesburg. Of de stijlvolle *Ketelzwanen* van Klaas Gubbels, die vooral bekend is om zijn stilleven met meubels en kannen. Ze hangen tussen vaste waarden van Museum Belvédère: de ruige havenwerken van Jan Roos, de poëtische kustgezichten van Jan Snijder en de woelige waterschilderijen van Maaïke Alma.

Hoezeer het mariene thema past bij Belvédère en bij Thom Mercur, die het overgrote deel

van de museumverzameling bijeen had gebracht, blijkt uit het feit dat de tentoonstelling ver doorloopt in de zalen met de vaste collectie. Daar hangen de geabstraheerde *Zeilbootjes op zee* van Gerrit Benner tegenover de witte driehoeken in een dynamisch blauw vlak van Robert Zandvliet. Anke Roder verbeeldt er de zee in dikke tweekleurige lagen van verf en bijenwas op nog dikkere blokken hout. Henk de Vries toont er in *Het zilveren Wad* de betoverende glinstering, die eb en vloed bij iedere golf op het strand achterlaten.

Het is een overvloed aan beelden, die Mercur bijeen heeft gebracht. Regelmatig hangen ze in salonopstelling bijeen. Een heftig schilderij van Leon Adriaans, waar zee en wolken van afspatten, naast een ingetogen sluis bij schemer van Gerard Mooy, waarin een witte wolk en 6 rode lampen een subtiel ritmisch spel spelen. Internationale namen naast regionale kunstenaars of zelfs anoniem

werk. Alles heeft zijn eigen waarde voor Thom Mercur.

In die veelheid en verscheidenheid is toch een gemeenschappelijke deler te ontdekken. Het is vaak kunst zonder omhaal. Eerlijk en rechttoe-rechtaan: een rechte lijn is een horizon, een ovaal met een driehoek is een vis. De vormtaal is zowel krachtig en poëtisch, veelal op de grens van figuratie en abstractie. Zo ontstaat er een spanningsveld tussen wat de kunstenaar laat zien en wat je als beschouwer zelf kunt invullen.

De uiterst gevarieerde tentoonstelling vormt een groot contrast met de ingetogen exposities die doorgaans in Museum Belvédère te bewonderen zijn. Tussen alle kunst uit Nederland en omstreken duiken ineens twee West-Afrikaanse bootjes op. Er hangen tientallen foto's die Mercur maakte aan de Normandische kust. In een hoek staat een groep verwerde lokvogels. Op de achtergrond klinkt voortdurend het ruisen van de zee. Het zijn sfeermakers, die Thom Mercur voorheen ook niet nodig had om een sterke tentoonstelling neer te zetten. In *Eb & Vloed* zijn veel prachtige kunstwerken te zien, die in een beperktere presentatie aan nog meer zeggingskracht hadden gewonnen.

★★★★☆

Expositie: Eb & Vloed. **Te zien in:** Museum Belvédère, Oranjewoud, t/m 7/03. **Open:** di-zo 11-17 uur. **Bijzonderheid:** Thom Mercur geeft zelf rondleidingen op 6, 13 en 20 februari en 6 maart. **Meer informatie:** www.museumbelvedere.nl, 0513-644999.

Uitgeverij Eb & Vloed

Eb & Vloed is tevens de naam van de nieuwe uitgeverij van Thom Mercur, die eerder kunstboeken uitgaf onder de naam 'De drijvende dobber'. Tot nu toe gaf hij zijn boeken vaak uit bij een tentoonstelling. Nu wil Mercur boeken uitgeven van kunstenaars die hij interessant vindt. Pas daarna zoekt hij een geschikte locatie voor een presentatie.

Duinen in Cadzand, Théo van Rysselberghe; Schets, Jan Roos; Marine, Jean Brusselmans (vlnr).

